Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

21 декември 2023 година*

„Преюдициално запитване — Процедури за възлагане на обществени поръчки за строителство, доставки и услуги — Директива 2014/24/ЕС — Член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) — Възлагане на обществени поръчки в сектора на транспорта — Директива 2014/25/ЕС — Член 80, параграф 1 — Факултативни основания за изключване — Задължение за транспониране — Сключване от икономически оператор на споразумения с цел нарушаване на конкуренцията — Правомощия на възлагащия орган — Последици от предходно решение на орган за защита на конкуренцията — Принцип на пропорционалност — Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Право на ефективни правни средства за защита — Принцип на добра администрация — Задължение за мотивиране“

По дело C-66/22

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Supremo Tribunal Administrativo (Върховен административен съд, Португалия) с акт от 13 януари 2022 г., постъпил в Съда на 2 февруари 2022 г., в рамките на производство по дело

Infraestruturas de Portugal SA,

Futrifer Indústrias Ferroviárias SA

срещу

Toscca — Equipamentos em Madeira Lda,

при участието на:

Mota-Engil Railway Engineering SA,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: K. Lenaerts, председател, L. Bay Larsen, заместник-председател, A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos (докладчик), N. Piçarra и O. Spineanu-Matei, председатели на състави, M. Ilešič, P. G. Xuereb, L. S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl и I. Ziemele, съдии,

генерален адвокат: M. Campos Sánchez-Bordona,

* Език на производството: португалски.

секретар: L. Carrasco Marco, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 7 март 2023 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Futrifer Indústrias Ferroviárias SA, от G. Guerra Tavares, A. Magalhães e Menezes и L. M. Soares Romão, advogados,

– pour Toscca — Equipamentos em Madeira Lda, от N. Cunha Rodrigues и J. M. Sardinha, advogados,

– за португалското правителство, от P. Barros da Costa, F. Batista, P. Moreira da Cruz и M. J. Ramos, в качеството на представители,

– за чешкото правителство, от L. Halajová, M. Smolek и J. Vláčil, в качеството на представители,

– за унгарското правителство, от M. Z. Fehér и K. Szíjjártó, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от G. Braga da Cruz, P. Ondrůšek и G. Wils, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 11 май 2023 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Настоящото преюдициално запитване се отнася до тълкуването на член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година за обществените поръчки и за отмяна на Директива 2004/18/ЕО (ОВ L 94, 2014 г., стр. 65), както и на член 41, параграф 2, букви б) и в) от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Toscca — Equipamentos em Madeira Lda (наричано по-нататък „Toscca“), от една страна, и Infraestruturas de Portugal SA и Futrifer Indústrias Ferroviárias SA (наричано по-нататък „Futrifer“), от друга страна, по повод на решението на Infraestruturas de Portugal да възложи на Futrifer обществена поръчка за закупуване на обработени с креозот дюбели и траверси от борова дървесина.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2014/24

3 Съображение 101 от Директива 2014/24 гласи:

„Възлагащите органи следва също така да имат възможността да изключват икономически оператори, които са се оказали ненадеждни, например заради нарушения на екологични или социални задължения, включително правилата за достъпност за хора с увреждания, или други форми на тежки професионални нарушения — например нарушения на правилата за защита на конкуренцията или на правата върху интелектуална собственост. Следва да се поясни, че тежкото професионално нарушение може да постави под въпрос честността на икономическия оператор и по този начин да го направи неподходящ за възлагането на обществена поръчка, независимо от това дали икономическият оператор разполага с техническия и икономическия капацитет да изпълни поръчката.

[…] [Възлагащите органи] следва да могат също така да изключват кандидати или оференти, показали значителни слабости при изпълнението на съществени изисквания в предходни поръчки, например неосъществени доставки или неизпълнение, значителни недостатъци на предоставения продукт или услуга, които ги правят неизползваеми по предназначение, или недопустими действия, които пораждат сериозни съмнения относно надеждността на икономическия оператор. В националното право следва да се предвиди максимален срок на такова изключване.

При прилагането на факултативни основания за изключване възлагащите органи следва да обръщат особено внимание на принципа на пропорционалност. Само в изключителни случаи [незначителните] нередности следва да водят до изключване на икономически оператор. Независимо от това повтарящите се незначителни нередности могат да породят съмнения относно надеждността на даден икономически оператор, което може да обоснове неговото изключване“.

4 Член 26, параграф 5, втора алинея от посочената директива гласи:

„Когато поръчката се възлага с ограничена процедура или състезателна процедура с договаряне, държавите членки могат, независимо от разпоредбите на първа алинея от настоящия параграф, да предвидят възможност нецентралните възлагащи органи или определени категории от тях да обявяват състезателната процедура с обявление за предварителна информация по член 48, параграф 2“.

5 Съгласно член 32, параграф 1 от посочената директива:

„В специалните случаи и обстоятелства, посочени в параграфи 2—5, държавите членки могат да осигурят на възлагащите органи възможност да възлагат обществена поръчка посредством процедура на договаряне без предварително обявление“.

6 Член 55 от същата директива, озаглавен „Информация за кандидатите и оферентите“, предвижда в параграф 2, буква б):

„По искане на съответния кандидат или оферент възлагащият орган, по най-бързия възможен начин и във всички случаи не по-късно от 15 дни след получаване на писменото искане, уведомява:

[…]

б) всеки неуспял оферент за причините за отхвърляне на неговата оферта […]“.

7 Член 56 от Директива 2014/24/ЕО гласи следното:

„1. Поръчките се възлагат въз основа на критериите, определени в съответствие с членове 67—69, при условие че възлагащият орган се е уверил в съответствие с членове 59—61, че са изпълнени всички условия по-долу:

[…]

б) офертата е подадена от оферент, който не е изключен в съответствие с член 57 и който отговаря на критериите за подбор, установени от възлагащия орган в съответствие с член 58 и, където е приложимо, на недискриминационните правила и критерии по член 65.

[…]

2. […]

Държавите членки могат да изключат използването на процедурата по първа алинея за определени видове поръчки или при специални обстоятелства или да го ограничат до такива поръчки или обстоятелства“.

8 Член 57 от тази директива е озаглавен „Основания за изключване“ и предвижда:

„1. Възлагащите органи изключват икономически оператор от участие в процедура за възлагане на обществена поръчка, когато са установили, чрез проверка в съответствие с членове 59, 60 и 61, или когато са узнали по друг начин, че този икономически оператор е осъден с окончателна присъда на едно от [посочените в букви а)—е) от настоящия параграф] основания:

[…]

4. Възлагащите органи, по собствена инициатива или по искане на държавите членки, могат да изключат от участие в процедура за възлагане на обществена поръчка всеки икономически оператор, който се намира в което и да е от следните положения:

[…]

в) когато възлагащият орган може да докаже по подходящ начин, че икономическият оператор е виновен за тежко професионално нарушение, ко[е]то поставя под въпрос честността му;

г) когато възлагащият орган разполага с достатъчно убедителни данни, че икономическият оператор е сключил споразумения с други икономически оператори, насочени към нарушаване на конкуренцията;

[…]

5. […]

Във всеки момент от процедурата възлагащите органи могат да изключат, по собствена инициатива или по искане на държавите членки, икономически оператор, ако се окаже, че икономическият оператор, поради свои действия или пропуски преди или по време на процедурата се намира в едно от положенията, посочени в параграф 4.

6. Всеки икономически оператор, който се намира в едно от положенията по параграфи 1 и 4, може да представи доказателства за това, че предприетите от него мерки са достатъчни за доказване на неговата надеждност, въпреки наличието на съответното основание за изключване. Ако бъде преценено, че тези доказателства са достатъчни, икономическият оператор не се изключва от процедурата за възлагане на обществена поръчка.

За тази цел икономическият оператор доказва, че е платил или е в процес на плащане на обезщетение за всички вреди, настъпили в резултат от престъплението или нарушението, изяснил е изчерпателно фактите и обстоятелствата, като активно е съдействал на разследващите органи, и е взел конкретни технически, организационни и кадрови мерки, които са подходящи за предотвратяването на нови престъпления или нарушения.

Мерките, предприети от икономическите оператори, се оценяват при отчитане на тежестта и конкретните обстоятелства, свързани с престъплението или нарушението. Ако бъде преценено, че мерките не са достатъчни, икономическият оператор получава становище с мотивите за това решение.

Икономически оператор, който е бил изключен с окончателна присъда от участие в процедури за възлагане на обществени поръчки или концесии, няма право да използва предвидената в настоящия параграф възможност по време на срока на изключването, произтичащ от тази присъда в държавата членка, в която присъдата поражда последици.

7. Държавите членки определят условията за прилагане на настоящия член чрез законови, подзаконови или административни разпоредби при спазване на правото на Съюза. Те определят по-специално максималния срок на изключване, в случай че икономическият оператор не е предприел мерките, посочени в параграф 6, за да докаже своята надеждност. Когато срокът на изключване не е определен с окончателна присъда, той не може да надвишава пет години от датата на осъждането с окончателна присъда в случаите по параграф 1 и три години от датата на съответното събитие в случаите по параграф 4“.

Директива (ЕС) 2014/25

9 Член 1 от Директива 2014/25/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година относно възлагането на поръчки от възложители, извършващи дейност в секторите на водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги и за отмяна на Директива 2004/17/ЕО (ОВ L 94, 2014 г., стр. 243), изменена с Делегиран регламент (ЕС) 2017/2364 на Комисията от 18 декември 2017 г. (ОВ L 337, 2017 г., стр. 17) (наричана по-нататък „Директива 2014/25“), предвижда:

„1. Настоящата директива установява правила за процедурите за възлагане на поръчки от възложители по отношение на поръчки и конкурси за проект, чиято прогнозна стойност не е под праговете, предвидени в член 15.

2. По смисъла на настоящата директива „поръчка“ е придобиването от страна на един или повече възложители посредством договори за доставка, строителство или услуги, на строителство, доставки или услуги от икономически оператори, избрани от тях, при условие че строителството, доставките или услугите са предназначени за изпълнение на една от дейностите по членове 8—14.

[…]“.

10 Член 4, параграф 1, буква а) от Директива 2014/25 гласи:

„За целите на настоящата директива възложителите са субекти, които […]

а) са възлагащи органи или публични предприятия и които извършват една от дейностите, посочени в членове 8—14“.

11 Член 11 от тази директива гласи следното:

„Настоящата директива се прилага за дейности във връзка с предоставяне или експлоатиране на мрежи за обществени услуги в областта на железопътния транспорт, автоматизираните транспортни системи, трамвайния, тролейбусния, автобусния транспорт или въжените линии.

По отношение на транспортните услуги се счита, че съществува мрежа, когато услугата се предоставя при експлоатационни условия, установени от компетентен орган на държава членка, като например условията на обслужваните маршрути, капацитета, който трябва да е наличен, или честотата на услугата“.

12 Член 15, буква а) от посочената директива предвижда по същество, че тя се прилага за поръчки, чиято прогнозна стойност без данък добавена стойност (ДДС) е равна или по-висока от прага от 443 000 [евро] за поръчки за доставки и услуги, както и за конкурси за проект.

13 Член 80, параграф 1 от Директива 2014/25 гласи:

„Обективните правила и критерии за изключване и подбор на икономическите оператори, пожелали да бъдат квалифицирани в квалификационна система, и обективните правила и критерии за изключване и подбор на кандидатите и оферентите в открити или ограничени процедури, процедури на договаряне, състезателни диалози или партньорства за иновации

могат да включват основанията за изключване, изброени в член 57 от Директива 2014/24/ЕС, по реда и условията, посочени в него.

Когато възложителят е възлагащ орган, тези критерии и правила включват основанията за изключване, изброени в член 57, параграфи 1 и 2 от Директива 2014/24/ЕС, по реда и условията, посочени в същия член.

Ако държавите членки изискват това, тези критерии и правила може да включват и основанията за изключване, изложени в член 57, параграф 4 от Директива 2014/24/ЕС, по реда и условията, посочени в него. […]“.

Португалското право

14 Член 55, параграф 1, буква c) от Código dos Contratos Públicos (Кодекс за обществените поръчки), в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „CCP“), гласи следното:

„Пречки

1. Не могат да бъдат кандидати, оференти или участници в обединение субектите:

[…]

c) на които е наложена санкция за тежко професионално нарушение и междувременно не са реабилитирани, в случай на физически лица, или в случай на юридически лица, на чиито административни, ръководни или управленски органи е наложено такова административно наказание и същите продължават да изпълняват функциите си;

[…]“.

15 Член 55, параграф 1, буква f) от този кодекс предвижда по-специално, че субектите, на които е наложена допълнителна санкция от португалския орган за защита на конкуренцията, която забранява участието им в процедури за възлагане на обществени поръчки, не могат да бъдат кандидати, оференти или членове на нито едно обединение.

16 Член 55 A от посочения кодекс се отнася до премахването от възлагащия орган на изброените в член 55, параграф 1 от него пречки и уточнява, че той не се прилага в случаите, посочени в член 55, параграф 1, буква f) от същия кодекс.

17 Член 70 от CCP гласи:

„Анализ на офертите

[…]

2. Изключват се офертите, за които при разглеждането им се установи:

[…]

g) наличие на сериозни данни за действия, споразумения, практики или информация, които могат да нарушат правилата на конкуренцията.

[…]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

18 Toscca подава пред Tribunal Administrativo e Fiscal de Viseu (Административен и данъчен съд Визеу, Португалия) жалба за отмяна на решението на Infraestruturas de Portugal от 25 юли 2019 г., с което на Futrifer се възлага поръчка за закупуване на обработени с креозот дюбели и траверси от борова дървесина, предназначени за сектора на железопътната инфраструктура, на базова цена от 2 979 200 евро. С тази жалба Toscca иска също поръчката да бъде възложена на него.

19 След отхвърлянето на тази жалба с решение от 21 февруари 2020 г. Toscca подава въззивна жалба пред Tribunal Central Administrativo Norte (Централен административен съд на район Север, Португалия). Със съдебно решение от 29 май 2020 г. последният отменя това решение, уважава жалбата на Toscca и осъжда Infraestruturas de Portugal да възложи поръчката на това дружество.

20 С решение от 22 април 2021 г. Supremo Tribunal Administrativo (Върховен административен съд, Португалия) отменя решението, посочено в предходната точка, поради липса на мотиви и връща делото за ново разглеждане на Tribunal Central Administrativo Norte (Централен административен съд на район Север). На 2 юни 2021 г. последният постановява ново съдебно решение, с което се постига същият резултат, както със съдебното решение от 29 май 2020 г. Infraestruturas de Portugal и Futrifer подават поотделно жалби срещу това съдебно решение от 2 юни 2021 г. пред Supremo Tribunal Administrativo (Върховен административен съд), който е запитващата юрисдикция.

21 Този съд отбелязва, че на 12 юни 2019 г. Autoridade da Concorrência (орган за защита на конкуренцията, Португалия) налага на Futrifer имуществена санкция за нарушение на конкурентното право в рамките на процедури за възлагане на обществени поръчки, организирани през 2014 г. и 2015 г., които имат за предмет предоставянето на услуги по поддръжка на оборудването и линиите, които са част от националната железопътна мрежа — тази инфраструктура се управлява от публично предприятие, което междувременно се е сляло с Infraestruturas de Portugal.

22 В това отношение запитващата юрисдикция посочва, че изключването на оферент поради ненадеждност вследствие на нарушение на конкурентното право, извършено извън процедура за възлагане на обществена поръчка, е допустимо само в съответствие с член 55, параграф 1, буква f) от ССР, тоест въз основа на изричен акт на органа за защита на конкуренцията, с който той налага на този оферент като допълнителна санкция забрана за участие в процедури за възлагане на обществени поръчки за определен период от време. Според този съд това разрешение обаче противоречи на Директива 2014/24, и по-специално на член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от нея, тъй като накърнява самостоятелността на възлагащия орган да се произнася относно надеждността на всеки оферент.

23 Освен това запитващата юрисдикция иска да се установи дали решението за възлагане на обществена поръчка на оферент, санкциониран за нарушение на конкурентното право в предходна процедура за възлагане на обществена поръчка, организирана от същия възлагащ орган, може да се счита за достатъчно мотивирано с оглед по-специално на правото на добра администрация съгласно член 41, параграф 2, буква в) от Хартата, когато този възлагащ орган не е извършил самостоятелна и обоснована преценка относно надеждността на този оферент.

24 В допълнение тя иска да се установи дали национална правна уредба, съгласно която от възлагащия орган не се изисква в рамките на процедура за възлагане на обществена поръчка да извърши самостоятелна преценка на надеждността на оферент, осъден за нарушение на конкурентното право, е в съответствие с правото на Съюза, що се отнася както до разглеждането на тежестта на извършеното нарушение и неговото отражение върху разглежданата процедура, така и до разглеждането на подходящия характер на приетите от въпросния оферент мерки за отстраняване, в рамките на същата процедура, на последиците от това нарушение (мерки за self-cleaning). Във връзка с последното тя посочва, че съгласно националното право преценката на такива корективни мерки е от изключителната компетентност на органа за защита на конкуренцията.

25 Този съд обаче счита, че с оглед на практиката на Съда, и по-специално на решение от 19 юни 2019 г., Meca (C-41/18, EU:C:2019:507), нарушение на конкурентното право, извършено от оферент извън процедурата за възлагане на обществена поръчка, трябва да бъде предмет на надлежно мотивирана преценка от възлагащия орган в рамките на проверката на надеждността на този оферент.

26 При тези обстоятелства Supremo Tribunal Administrativo (Върховен административен съд) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1. Представлява ли основанието за изключване, посочено в член 57, параграф 4, буква г) от Директива [2014/24], „въпрос, който следва да бъде решен от възлагащия орган“?

2. Може ли националният законодател да замени изцяло решението, което възлагащият орган трябва да приеме съгласно член 57, параграф 4, буква г) от Директива [2014/24], с общо решение (акт, проявяващ последиците на решение) на органа за защита на конкуренцията за налагане като допълнителна санкция на забрана за участие в процедури за възлагане на обществени поръчки за определен период от време, в допълнение към глоба за нарушение на правилата на конкуренция?

3. Трябва ли решението на възлагащия орган относно „надеждността“ на икономическия оператор от гледна точка на спазването (или неспазването) на правилата на конкурентното право извън конкретната процедура за възлагане на обществена поръчка да се разбира като необходимост от мотивирана преценка на относителната надеждност на този икономически оператор като неразделна част от правото на добра администрация, предвидено в член 41, параграф 2, буква в) от [Хартата]?

4. Съответства ли на правото на ЕС, и по-специално на член 57, параграф 4, буква г) от Директива [2014/24], възприетото в член 55, параграф 1, буква f) от ССР решение на португалския законодател да постави изключването на икономически оператор от процедура за възлагане на обществена поръчка, основано на нарушение на правилата

на конкуренция извън въпросната конкретна процедура за възлагане на обществена поръчка, в зависимост от постановеното от органа за защита на конкуренцията в производство по налагане като допълнителна санкция на забрана за участие в процедури за възлагане на обществени поръчки - производство, в рамките на което органът за защита на конкуренцията преценява относимостта на предприетите коригиращи (self-cleaning) мерки?

5. Може ли също така да се приеме, че съответства на правото на ЕС, и по-специално на член 57, параграф 4, буква г) от Директива [2014/24], възприетото в член 70, параграф 2, буква g) от ССР решение на португалския законодател да ограничи възможността за изключване на оферта поради наличието на сериозни данни за действия, споразумения, практики или информация, които могат да нарушат правилата на конкуренция, само до конкретната процедура за възлагане на обществена поръчка, в която са установени тези практики?“.

По искането за разглеждане на делото по реда на бързото производство

27 Запитващата юрисдикция иска настоящото преюдициално запитване да бъде разгледано по реда на бързото производство по член 105 от Процедурния правилник на Съда, с мотив за неотложния характер на главното дело. В това отношение тя посочва член 36, параграф 1, буква c) от Código de Processo nos Tribunais Administrativos (Административнопроцесуален кодекс), както и член 2 от Директива 89/665/ЕИО на Съвета от 21 декември 1989 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби, отнасящи се до прилагането на производства по обжалване при възлагането на обществени поръчки за доставки и за строителство (ОВ L 395, 1989 г., стр. 33; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 237), изменена с Директива 2014/23/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 г. (ОВ L 94, 2014 г., стр. 1).

28 Член 105, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда предвижда, че по искане на запитващата юрисдикция или, по изключение, служебно, след изслушване на съдията докладчик и на генералния адвокат, председателят на Съда може да реши определено преюдициално запитване да бъде разгледано по реда на бързото производство, когато естеството на делото изисква то да бъде разгледано в кратки срокове.

29 В това отношение е важно да се припомни, че бързото производство е процесуален способ, който се прилага в случай на извънредна неотложност, която следва да се установи с оглед на специфичните обстоятелства в конкретния случай, във връзка с който е направено искане за бързо производство (определение на председателя на Съда от 25 февруари 2021 г., Sea Watch, C-14/21 и C-15/21, EU:C:2021:149, т. 22).

30 В настоящия случай на 23 март 2022 г., след изслушване на съдията докладчик и на генералния адвокат председателят на Съда решава да отхвърли искането на запитващата юрисдикция, посочено в точка 27 от настоящото решение.

31 Това е така, защото тази юрисдикция само твърди, че главното производство има неотложен характер, и посочва разпоредби от националното право и разпоредби от правото на Съюза, без да укаже в каква степен по настоящото дело е налице извънредна неотложност, която обаче е необходима, за да се обоснове разглеждането по реда на бързото производство.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

32 Futrifer счита, че преюдициалното запитване е недопустимо, тъй като отговорът на Съда на поставените въпроси не е необходим за решаването на спора в главното производство. В това отношение то поддържа, че Португалската република законосъобразно е решила да не транспонира в националното право член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24, поради което тези въпроси били хипотетични.

33 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика в рамките на сътрудничеството между Съда и националните юрисдикции, въведено с член 267 ДФЕС, само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени, предвид особеностите на делото, както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, след като поставените въпроси са относно тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (вж. в този смисъл решения от 16 декември 1981 г., Foglia, 244/80, EU:C:1981:302, т. 15, и от 28 април 2022 г., Caruter, C-642/20, EU:C:2022:308, т. 28).

34 Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само когато е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 15 декември 1995 г., Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, т. 61, и от 28 април 2022 г., Caruter, C-642/20, EU:C:2022:308, т. 29).

35 В конкретния случай въпросите по същество се отнасят до тълкуването на факултативното основание за изключване, предвидено в член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24, което се отнася до случая, при който възлагащият орган разполага с достатъчно убедителни данни, за да заключи, че икономическият оператор е сключил споразумения с други икономически оператори, с които се цели нарушаване на конкуренцията.

36 В това отношение, на първо място, от акта за преюдициално запитване е видно, че спорът в главното производство се отнася до законосъобразността на решението за възлагане на обществена поръчка на оферент, на който националният орган за защита на конкуренцията е наложил санкцията да заплати глоба за нарушение на правилата на конкурентното право в рамките на предходни процедури за възлагане на обществени поръчки. С преюдициални въпроси от първи до трети и пети запитващата юрисдикция иска по същество да се установи какъв е обхватът на правото на преценка, което член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 предоставя на възлагащия орган, тъй като съгласно

португалското законодателство последният е обвързан от преценката на органа за защита на конкуренцията относно надеждността на оферента, извършил такова нарушение в рамките на предходна процедура за възлагане на обществена поръчка, независимо дали вследствие на тази преценка се е стигнало до налагане като допълнителна санкция на временна забрана за участие в процедури за възлагане на обществени поръчки.

37 Следователно не може да се приеме, че тези въпроси нямат никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, или пък че са хипотетични. Що се отнася до твърдението на Futrifer, че Португалската република законосъобразно е избрала да не транспонира в националното право член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24, това твърдение се отнася до аспекти по съществото на делото и по никакъв начин не може да засегне допустимостта на поставените въпроси. От това следва, че въпроси от първи до трети и пети са допустими.

38 На второ място, в рамките на четвъртия въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 57, параграф 4 от Директива 2014/24 допуска национална правна уредба, съгласно която единствено органът за защита на конкуренцията е компетентен да прецени релевантността на корективните мерки, приети от икономическия оператор, на който поради нарушение на правилата на конкуренцията е наложена санкция от този орган, като му се забранява да участва в процедури за възлагане на обществени поръчки за определен период от време.

39 От материалите по делото, с които разполага Съдът, обаче не следва, че в който и да е момент Futrifer се е позовало на приемането на коригиращи мерки като посочените в член 57, параграф 6 от Директива 2014/24.

40 От това следва, че четвъртият въпрос е хипотетичен и поради това трябва да се приеме за недопустим.

По същество

Предварителни бележки

41 На първо място, следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните съдилища и Съда, той трябва да даде полезен отговор на националния съд, който да му позволи да разреши спора, с който е сезиран. За тази цел Съдът може да вземе предвид норми от правото на Съюза, които националният съд не е посочил в своите въпроси (вж. в този смисъл решение от 22 юни 2023 г., K.B. и F.S. (Служебно разглеждане на нарушение по наказателни дела), C-660/21, EU:C:2023:498, т. 26 и цитираната съдебна практика).

42 В конкретния случай в акта за преюдициално запитване се посочва, че предмет на разглежданата в главното производство обществена поръчка е закупуването от публично предприятие, а именно Infraestruturas de Portugal, на обработени с креозот дюбели и траверси от борова дървесина, предназначени за сектора на железопътната инфраструктура, на базова цена от 2 979 200 евро.

43 В това отношение следва да се отбележи, че съгласно член 1, параграф 2 и член 11 от Директива 2014/25 възлагането на поръчка по смисъла на тази директива е придобиването от възложител посредством договори за доставка по-специално на доставки, извършени от икономически оператори, избрани от този възложител, с оглед на извършването на дейности във връзка с предоставяне или експлоатиране на мрежи за обществени услуги, по-конкретно в областта на железопътния транспорт. Член 4, параграф 1, буква а) от посочената директива уточнява, че за целите на последната възложителите са субекти, които са възлагащи органи или публични предприятия и които извършват една от дейностите, посочени в членове 8—14 от същата директива.

44 Освен това от член 1, параграф 1 от Директива 2014/25 следва, че тя се прилага към процедурите за възлагане на обществени поръчки от възложители по отношение на поръчки и конкурси за проект, чиято прогнозна стойност е равна на или надвишава праговете, предвидени в член 15 от тази директива.

45 При тези условия и с оглед на информацията, съдържаща се в акта за преюдициално запитване, от представените на Съда материали по делото изглежда, че разглежданата в главното производство обществена поръчка попада в приложното поле на Директива 2014/25, което обаче следва да се провери от запитващата юрисдикция.

46 Ако това е така, член 80, параграф 1 от тази директива би бил приложим към спора в главното производство.

47 На второ място, тъй като преюдициалните въпроси са по-специално относно обстоятелството дали член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 допуска разглежданата в главното производство национална правна уредба, най-напред следва да се определи дали държавите членки са длъжни да транспонират в националното си право както член 57, параграф 4, първа алинея, в случай че спорът в главното производство попада в приложното поле на Директива 2014/24, така и член 80, параграф 1, трета алинея от Директива 2014/25, в случай че спорът попада в приложното поле на последната директива.

48 На първо място, що се отнася до член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24, тази разпоредба предвижда, че „[в]ъзлагащите органи, по собствена инициатива или по искане на държавите членки, могат да изключат от участие в процедура за възлагане на обществена поръчка всеки икономически оператор“ в хипотезите по букви а)—и) от тази разпоредба.

49 В това отношение от някои решения на Съда, в които се тълкува член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24, несъмнено следва, че държавите членки могат да решат да транспонират или да не транспонират факултативните основания за изключване, посочени в тази разпоредба. Всъщност Съдът приема, че съгласно член 57, параграфи 4 и 7 от Директива 2014/24 държавите членки могат да не прилагат посочените в нея факултативни основания за изключване или да ги включат в националната правна уредба със степен на строгост, която може да е различна в зависимост от правните, икономическите или социалните съображения, които преобладават на национално равнище (вж. в този смисъл решения от 19 юни 2019 г., Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, т. 33; от 30 януари 2020 г., Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, т. 34 и 40, и от 3 юни 2021 г., Rad Service и др., C-210/20, EU:C:2021:445, т. 28).

50 След анализ на текста на член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24, на контекста, в който се вписва тази разпоредба, и на целта, която тя преследва в рамките на тази директива, обаче се оказва, че противно на това, което следва от тези решения, държавите членки са длъжни да транспонират посочената разпоредба в националното си право.

51 Преди всичко от текста на член 57, параграф 4, първа алинея следва, че изборът дали да се изключи даден икономически оператор от процедура за възлагане на обществена поръчка на някое от изброените в тази разпоредба основания, трябва да бъде направен от възлагащия орган, освен ако държавите членки не решат да преобразуват тази възможност за изключване в задължение. Следователно държавите членки трябва да транспонират посочената разпоредба или като позволят на възлагащите органи да приложат изброените в нея основания за изключване, или като ги задължат да направят това. За сметка на това, противно на твърденията на Futrifer и португалското правителство, държава членка не може да се въздържи да включи тези съображения в националното си законодателство за транспониране на Директива 2014/24 и по този начин да лиши възлагащите органи от възможността да приложат тези съображения, която трябва най-малкото да им бъде призната по силата на същата разпоредба.

52 По-нататък, що се отнася до контекста, в който се вписва член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24, следва да се отбележи, че в съображение 101 от тази директива се посочва, че „възлагащите органи следва […] да имат възможността да изключват икономически оператори, които са се оказали ненадеждни“. Следователно това съображение потвърждава, че държава членка трябва да транспонира тази разпоредба, за да не лиши възлагащите органи от възможността, посочена в предходната точка и в посоченото съображение.

53 Това тълкуване на член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24 се потвърждава a contrario и от текста на разпоредбите на тази директива, във връзка с чието транспониране на държавите членки е предоставена изрично свобода на преценка при транспонирането на тези разпоредби. Такъв е по-специално случаят с член 26, параграф 5 и с член 32, параграф 1 от тази директива, съгласно които „държавите членки могат да […] предвидят“, съответно „държавите членки могат да осигурят“, или пък с член 56, параграф 2, втора алинея от посочената директива, където се използва изразът [„д]ържавите членки могат да изключат […]“.

54 Член 57, параграф 7 от Директива 2014/24 не може да постави под съмнение посоченото тълкуване. Всъщност тази разпоредба като цяло предоставя на държавите членки възможността да определят условията за прилагане на член 57 от тази директива чрез законови, подзаконови или административни разпоредби. Тази възможност препраща към начина, по който те прилагат този член. Следователно предоставената на държавите членки възможност за избор не може да обхваща и обстоятелството дали те ще транспонират или не факултативните основания за изключване по член 57, параграф 4 от посочената директива. Важно е впрочем да се отбележи, че член 57, параграф 7 от Директива 2014/24 е приложим и към задължителните основания за изключване, предвидени в член 57, параграф 1 от тази директива. Не може обаче основателно да се твърди, че държавите членки могат да използват предвидената в член 57, параграф 7 възможност, за да не транспонират такива основания за изключване във вътрешното си право.

55 Накрая, що се отнася до преследваната с Директива 2014/24 цел във връзка с факултативните основания за изключване, Съдът признава, че тази цел се изразява в акцента, който се поставя върху правомощията на възлагащите органи. Това е така, защото законодателят на Съюза е искал да предостави на възлагащия орган и единствено на него, на етапа на подбора на оферентите, задачата да прецени дали даден кандидат или оферент трябва да бъде изключен от процедура за възлагане на обществена поръчка (вж. в този смисъл решения от 19 юни 2019 г., Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, т. 34, и от 3 октомври 2019 г., Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93, C-267/18, EU:C:2019:826, т. 25).

56 Възможността, дори задължението, на възлагащия орган да приложи основанията за изключване, посочени в член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24, е предназначена именно да му даде възможност да оцени честността и надеждността на всеки икономически оператор, участващ в процедура за възлагане на обществена поръчка.

57 Така законодателят на Съюза е искал да се увери, че във всички държави членки възлагащите органи разполагат с възможност да изключват икономическите оператори, които считат за ненадеждни.

58 От изложените съображения следва, че член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24 съдържа задължение за държавите членки да транспонират в националното си право изброените в тази разпоредба факултативни основания за изключване. В рамките на това задължение за транспониране тези държави трябва да предвидят или възможността, или задължението на възлагащите органи да прилагат тези основания.

59 На второ място, по отношение на член 80, параграф 1, трета алинея от Директива 2014/25 тази разпоредба предвижда, че държавите членки могат да изискват обективните правила и критерии за изключване и подбор на кандидатите и оферентите, в частност в открити или ограничени процедури или процедури на договаряне, да включват основанията за изключване, изброени в член 57, параграф 4 от Директива 2014/24, по реда и условията, посочени в него.

60 От текста на член 80, параграф 1, трета алинея следва, че държавите членки трябва да решат дали възложителите трябва да прилагат факултативните основания за изключване, предвидени в посочения член 57, параграф 4, като критерии за изключване на оферентите. При липсата на решение в този смисъл от член 80, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/25 все пак следва, че при транспонирането на тази директива държавите членки трябва поне да предвидят възможността възложителите да включат сред правилата и критериите за изключване, приложими в процедурите за възлагане на обществени поръчки, попадащи в приложното поле на тази директива, основанията за изключване, изброени в член 57, параграф 4 от Директива 2014/24.

61 Следователно, що се отнася до основанията за изключване, изброени в член 57, параграф 4 от Директива 2014/24, в съответствие със задължението си да транспонират член 80, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/25 държавите членки трябва да предвидят възможността възложителите да включат тези основания за изключване сред обективните критерии за изключване в процедурите, попадащи в приложното поле на последната директива, без да се засяга евентуалното решение на тези държави, което те са взели на основание член 80, параграф 1, трета алинея от посочената директива, да задължат възложителите да включат посочените основания сред тези критерии.

62 Що се отнася, на трето място, до изтъкнатия от Futrifer довод, че не може да се позовава на член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 отхвърленият оферент, какъвто в случая е Toscca, за целите на отговора, който следва да се даде на настоящото преюдициално запитване, е достатъчно да се отбележи, че Съдът вече е постановил, че освен ако така не се нарушава гарантираното с член 47 от Хартата право на ефективни правни средства за защита, решението, с което възлагащ орган отказва, макар и имплицитно, да отстрани икономически оператор от процедура за възлагане на обществена поръчка, позовавайки се на някое от факултативните основания за изключване по член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24, трябва задължително да може да бъде оспорено от всяко лице, което има или е имало интерес от получаването на определена обществена поръчка и на което е нанесена или има опасност да бъде нанесена вреда от нарушение на тази разпоредба (решение от 7 септември 2021 г., Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, EU:C:2021:700, т. 143).

63 По същите съображения трябва да се възприеме идентична преценка в случай на отказ за изключване на икономически оператор от процедура за възлагане на обществена поръчка на някое от факултативните основания за изключване, посочени в член 80, параграф 1, трета алинея от Директива 2014/25.

64 Поради това на преюдициалните въпроси следва да се отговори, като се имат предвид предходните предварителни бележки.

По петия въпрос

65 С петия въпрос, който следва да се разгледа на първо място, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която ограничава възможността за изключване на оферта на оферент поради наличието на сериозни данни за негово поведение, с което могат да бъдат нарушени правилата на конкуренцията, само до процедурата за възлагане на обществена поръчка, в рамките на която е проявено този вид поведение.

66 При тълкуването на разпоредбите на правото на Съюза е важно да се вземе предвид не само техният текст, но и контекстът им и целите на правната уредба, от която те са част (решение от 16 март 2023 г., Colt Technology Services и др., C-339/21, EU:C:2023:214, т. 39 и цитираната съдебна практика).

67 Първо, следва да се констатира, че като предвижда хипотезата, при която възлагащият орган „разполага с достатъчно убедителни данни, че икономическият оператор е сключил споразумения с други икономически оператори, насочени към нарушаване на конкуренцията“, текстът на член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 не ограничава прилагането на това основание за изключване до процедурата за възлагане на обществена поръчка, в рамките на която е проявено този вид поведение.

68 Второ, що се отнася до контекста, в който се вписва тази разпоредба, това тълкуване се потвърждава от член 57, параграф 5, втора алинея от тази директива, който позволява на възлагащите органи във всеки момент от процедурата да изключат или да бъдат задължени от държавите членки да изключат икономически оператор, когато се окаже, че поради действия, които е извършил или е пропуснал да извърши — било преди или по време на процедурата — той се намира в една от хипотезите по член 57, параграф 4.

69 Трето, посоченото тълкуване позволява на възлагащия орган в съответствие с преследваната от Директива 2014/24 цел, що се отнася до факултативните основания за изключване, изброени в член 57, параграф 4, първа алинея от тази директива, както беше припомнено в точка 56 от настоящото решение, да се увери в честността и надеждността на всеки икономически оператор, участващ в разглежданата процедура за възлагане на обществена поръчка (вж. в този смисъл решение от 15 септември 2022 г., J. Sch. Omnibusunternehmen и K. Reisen, C-416/21, EU:C:2022:689, т. 42), като честността и надеждността могат да бъдат поставени под съмнение в случай на антиконкурентно поведение на този оператор, проявено не само в рамките на съответното производство, но и преди това.

70 В конкретния случай запитващата юрисдикция отбелязва, че член 70, параграф 2, буква g) от ССР ограничава възможността на възлагащия орган да изключи дадена оферта поради наличието на сериозни данни за действия, споразумения, практики или информация, които могат да нарушат правилата на конкуренцията, само по отношение на процедурата за възлагане на обществена поръчка, в рамките на която са се осъществили тези антиконкурентни практики, поради което възлагащият орган не би могъл да постанови такова изключване, ако разглежданите антиконкурентни практики са били извършени преди това производство.

71 В това отношение от точки 51, 58, 60 и 61 от настоящото решение следва, че независимо дали разглежданата в главното производство процедура за възлагане на обществена поръчка попада в приложното поле на Директива 2014/24, или на Директива 2014/25, държавите членки трябва най-малкото да предвидят възможността възлагащите органи да включат основанията за изключване, изброени в член 57, параграф 4 от Директива 2014/24, сред обективните критерии за изключване в процедурите за възлагане на обществени поръчки, без това да засяга евентуалното решение на тези държави да преобразуват тази възможност в задължение. Следователно във всички случаи държавите членки не могат да ограничават обхвата на тези основания за изключване.

72 От изложените съображения следва, че на петия въпрос трябва да се отговори, че член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която ограничава възможността за изключване на оферта на оферент поради наличието на сериозни данни за негово поведение, с което могат да бъдат нарушени правилата на конкуренцията, само до процедурата за възлагане на обществена поръчка, в рамките на която е проявено този вид поведение.

По първия и втория въпрос

73 С първия и втория въпрос, на които следва да се отговори заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която възлага само на националния орган за защита на конкуренцията правомощието да решава дали да изключи икономически оператори от процедурите за възлагане на обществени поръчки поради нарушение на правилата за конкуренция.

74 В това отношение следва да се припомни, че съгласно член 56, параграф 1, буква б) от Директива 2014/24 възлагащият орган е длъжен в хода на процедурата за възлагане на обществена поръчка да провери дали офертата е подадена от оферент, който не е изключен

по силата на член 57 от тази директива, като това задължение се разпростира по отношение на всички представили оферти икономически оператори (вж. в този смисъл решение от 30 януари 2020 г., Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, т. 46).

75 Както следва от съдебната практика, посочена в точки 55 и 56 от настоящото решение, законодателят на Съюза е искал да предостави на възлагащия орган и само на него преценката дали даден кандидат или оферент трябва да бъде изключен от процедура за възлагане на обществена поръчка, след като той провери честността и надеждността на всеки от икономическите оператори, участващи в тази процедура.

76 В частност факултативното основание за изключване по член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 във връзка със съображение 101 от тази директива се опира на един основен компонент в отношението между изпълнителя на поръчката и възлагащия орган, а именно надеждността на изпълнителя, на която се основава доверието на възлагащия орган към него (вж. в този смисъл решение от 15 септември 2022 г., J. Sch. Omnibusunternehmen и K. Reisen, C-416/21, EU:C:2022:689, т. 41 и цитираната съдебна практика).

77 Съгласно практиката на Съда, когато прилагат факултативни основания за изключване, възлагащите органи трябва да обръщат особено внимание на принципа на пропорционалност, който ги задължава да извършат конкретна и индивидуална преценка на поведението на съответния субект въз основа на всички релевантни елементи (вж. в този смисъл решения от 3 юни 2021 г., Rad Service и др., C-210/20, EU:C:2021:445, т. 40, и от 7 септември 2021 г., Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, EU:C:2021:700, т. 156 и 157).

78 От това следва, че в положение като разглежданото в главното производство, в което е налице особена процедура, регламентирана от правото на Съюза или от националното право с цел преследване на нарушения на конкурентното право, и в което националният орган за защита на конкуренцията е натоварен да извършва разследване в това отношение, възлагащият орган, при преценката на представените доказателства, се основава по принцип на резултата от тази процедура (вж. в този смисъл решение от 24 октомври 2018 г., Vossloh Laeis, C-124/17, EU:C:2018:855, т. 25).

79 В този контекст е особено важно решението на този орган, който е установил такова нарушение и на това основание е наложил имуществена санкция на оферент, като на още по-силно основание това е така, ако тази санкция е придружена от временна забрана за участие в процедури за възлагане на обществени поръчки. Макар това решение да може да мотивира възлагащия орган да изключи този икономически оператор от разглежданата процедура за възлагане на обществена поръчка, обратното — липсата на такова решение, не може нито да възпрепятства, нито да освободи възлагащия орган от извършването на такава преценка.

80 Тази преценка трябва да се извърши с оглед на принципа на пропорционалност и като се вземат предвид всички релевантни обстоятелства, за да се провери дали е обосновано прилагането на основанието за изключване по член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24.

81 В главното производство запитващата юрисдикция посочва, че член 55, параграф 1, буква е) от ССР предоставя единствено на националния орган за защита на конкуренцията преценката на последиците, които нарушението на правилата за конкуренция може да има в рамките на бъдещите процедури за възлагане на обществени поръчки. В този смисъл изглежда, че тази правна уредба, от една страна, задължава възлагащите органи да се съобразят с решение на този орган за налагане на икономически оператор на санкция, с която му се забранява за определен период от време да участва в такива процедури, и от друга страна, възпрепятства възлагащите органи да изключат от тези процедури икономически оператор, на който такава санкция не е била наложена. От това следва, че оферент може да бъде изключен от процедура за възлагане на обществена поръчка вследствие на решение на посочения орган, без възлагащият орган да може да преценява поведението на този оферент и следователно честността и надеждността му да изпълни съответната поръчка, и без да реши самостоятелно с оглед на принципа на пропорционалност дали изключването на посочения оферент е оправдано на основанието, посочено в член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24.

82 Тази правна уредба, която свързва преценката за честността и надеждността на оферентите с изводите от решение на националния орган за защита на конкуренцията относно, по-специално, бъдещото участие в процедура за възлагане на обществена поръчка, засяга правото на преценка, с което трябва да разполага възлагащият орган в рамките на член 57, параграф 4, първа алинея от Директива 2014/24.

83 Изложените в предходната точка съображения са валидни и в случай че разглежданата в главното производство процедура за възлагане на обществена поръчка попада в приложното поле на Директива 2014/25, тъй като, както бе припомнено в точка 71 от настоящото решение, по силата на задължението си да транспонират член 80, параграф 1, първа алинея от тази директива, държавите членки трябва да предвидят възможността възложителите да включат основанията за изключване, изброени в член 57, параграф 4 от Директива 2014/24, сред обективните критерии за изключване в процедурите, попадащи в приложното поле на Директива 2014/25, без да се засяга евентуалното решение на тези държави да преобразуват тази възможност в задължение. Следователно при всички случаи държавите членки не могат да ограничават правото на преценка, с което трябва да разполага възлагащият орган в това отношение.

84 С оглед на изложените съображения на първия и втория въпрос следва да се отговори, че член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която възлага само на националния орган за защита на конкуренцията правомощието да решава дали да изключи икономически оператори от процедурите за възлагане на обществени поръчки поради нарушение на правилата за конкуренция.

По третия въпрос

85 С третия въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24 във връзка с член 41, параграф 2, буква в) от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че решението на възлагащия орган относно надеждността на икономически оператор, прието в приложение на предвиденото в тази разпоредба от Директива 2014/24 основание за изключване, трябва да бъде мотивирано.

86 В самото начало следва да се отбележи, че член 41, параграф 2, буква в) от Хартата се отнася изключително до задължението на „институциите, органите, службите и агенциите на Съюза“ да мотивират своите решения. Следователно тази разпоредба не е релевантна в рамките на спора по главното производство.

87 Следва обаче да се припомни, че възлагащият орган трябва да се съобразява с общия принцип на правото на Съюза на добра администрация, включващ изисквания, които държавите членки трябва да спазват, когато прилагат правото на Съюза. Сред тези изисквания задължението да се мотивират приетите от националните органи решения, е от особено значение, тъй като позволява на адресатите им да защитят правата си и да решат, разполагайки с цялата необходима информация, дали има смисъл да ги обжалват пред съд (вж. в този смисъл решения от 15 октомври 1987 г., Heylens и др., 222/86, EU:C:1987:442, т. 15, и от 7 септември 2021 г., Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, EU:C:2021:700, т. 120).

88 От това следва, че в рамките на процедурите за възлагане на обществени поръчки възлагащият орган е обвързан от това задължение за мотивиране. Посоченото задължение се отнася по-специално до решенията, с които възлагащият орган отстранява оферент, по-специално въз основа на факултативно основание за изключване като предвиденото в член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24.

89 Всъщност, както следва от член 55, параграф 2, буква б) от Директива 2014/24, по искане на съответния оферент възлагащите органи съобщават във възможно най-кратък срок, но не по-късно от 15 дни от получаването на писмено искане, причините за отхвърляне на неговата оферта.

90 Освен това следва да се отбележи, че възлагащият орган трябва да мотивира решението си и когато установи, че макар даден оферент да се намира в една от хипотезите по член 57, параграф 4 от тази директива, все пак решава да не го изключва, например защото изключването представлява непропорционална мярка. Решението за отказ за изключване, когато се оказва приложимо факултативно основание за изключване, засяга правното положение на всички останали икономически оператори, участващи в процедурата за възлагане на съответната обществена поръчка, които следователно трябва да могат да защитят правата си и евентуално да решат, въз основа на изложените в това решение основания, да подадат жалба срещу него. В това отношение мотивите на решението за неизключване могат да бъдат включени в окончателното решение за възлагане на поръчката на спечелилия участник.

91 С оглед на изложените съображения на третия въпрос следва да се отговори, че член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24, разглеждан в светлината на общия принцип на добра администрация, следва да се тълкува в смисъл, че решението на възлагащия орган относно надеждността на икономически оператор, прието в приложение на предвиденото в тази разпоредба основание за изключване, трябва да бъде мотивирано.

По съдебните разноски

92 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

1) **Член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година за обществените поръчки и за отмяна на Директива 2004/18/ЕО**

следва да се тълкува в смисъл, че

не допуска национална правна уредба, която ограничава възможността за изключване на оферта на оферент поради наличието на сериозни данни за негово поведение, с което могат да бъдат нарушени правилата на конкуренцията, само до процедурата за възлагане на обществена поръчка, в рамките на която е проявено този вид поведение.

2) **Член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24**

следва да се тълкува в смисъл, че

не допуска национална правна уредба, която възлага само на националния орган за защита на конкуренцията правомощието да решава дали да изключи икономически оператори от процедурите за възлагане на обществени поръчки поради нарушение на правилата за конкуренция.

3) **Член 57, параграф 4, първа алинея, буква г) от Директива 2014/24, разглеждан в светлината на общия принцип на добра администрация,**

следва да се тълкува в смисъл, че

решението на възлагащия орган относно надеждността на икономически оператор, прието в приложение на предвиденото в тази разпоредба основание за изключване, трябва да бъде мотивирано.

Подписи